

Správa z aktivity

Názov aktivity: Účasť na 5. stretnutí SWG SCAR-AKIS 6. mandátu

Termín realizácie: 21. marec 2024, 9.00 – 16:00

Miesto realizácie: online, platforma MS Teams

Cieľ aktivity: Cieľom účasti na tomto stretnutí bolo vymeniť si poznatky, diskutovať o dôležitých otázkach a identifikovať spôsoby, ako posilniť a rozvíjať poľnohospodárske znalostné a inovačné systémy (AKIS) s cieľom podporiť udržateľný a inovatívny rozvoj poľnohospodárstva v Európskej únii a za jej hranicami.

Účastníci za IZPI: Ing. Mária Šášiková, PhD., Ing. Anna Košíková, PhD., Ing. Katarína Tóthová

Priebeh:

5. stretnutie SWG SCAR-AKIS v rámci 6. mandátu, sa konalo online 21. marca 2024 prostredníctvom platformy MS Teams. Pravidelné stretnutie SCAR-AKIS slúžilo ako platforma na diskusiu o kľúčových témach uvedených v mandáte, s dôrazom na:

- implementáciu Plánu AKIS Spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP),
- AKIS v rozširujúcich sa krajinách EÚ a mimo nej,
- AKIS reagujúci na súčasné výzvy,
- AKIS zameraný na inovácie vo vidieckych oblastiach a
- AKIS pre spoluprevádzanie inovácií.

Stretnutie otvorila Ewa Grodzka a Jan Van Esch, ktorí privítali účastníkov. Zároveň bola vyjadrená požiadavka, že ak chce niektorá krajina do budúcnosti organizovať SCAR AKIS, táto možnosť je v ponuke. Online SCAR AKIS mítingu sa tentokrát zúčastnilo približne 60 účastníkov z rôznych krajín EÚ so záujmom o problematiku.

Inge Van Oost (DG AGRI) následne vo svojej prezentácii zhrnula najdôležitejšie ukazovatele SPP v jednotlivých krajinách EÚ v súvislosti s implementáciou AKIS. Začiatkom svojej prezentácie sa dotkla problematiky operačných skupín a spomenula cieľové ukazovatele týkajúce sa počtu operačných skupín v jednotlivých krajinách EÚ. V prezentácii spomínala aktuálne počty schválených operačných skupín. Jedinou krajinou EÚ, ktorá stále nemá funkčné operačné skupiny, je Slovensko – Inge Van Oost v rámci svojej prezentácie spomenula aj tento fakt. Ďalej v rámci prezentácie spomenula urgentnú dôležitosť prioritizácie opatrení v rámci SPP, ktoré sa týkajú AKIS. Spomenula, že AKIS koordinatívne orgány nie sú formálne ani operatívne funkčné v niektorých členských krajinách, a že chýba personálne zastrešenie pre AKIS. Už teraz majú intervencie súvisiace s AKIS-om zdržania, alebo nie sú pripravené vôbec, ich príprava sa posúva. Upozornila, že ak sa v členských krajinách nespustia intervencie súvisiace s AKIS, bude len veľmi ťažké dobiehať AKIS opatrenia. V súvislosti s Operačnými skupinami bola spomenutá **konferencia pre operačné skupiny, ktorá by sa mala konať 6. - 8. mája 2024 v Portugalsku.**

Spomenula tiež potrebu rozbehnutia služieb súvisiacich s inováciami. Nie všetky členské krajiny majú aktuálne plne aktívne podporné služby inovácií (najmä v súvislosti s predbežným hodnotením operačných skupín), chýba personálne zabezpečenie v tejto oblasti. Taktiež, v tejto súvislosti nie všetky štáty plánujú financovať prípravu inovačných projektov operačných skupín. Následne boli predstavené výsledky dotazníkového prieskumu medzi existujúcimi operačnými skupinami. Bol tiež krátko predstavený kalendár uskutočnených a blížiacich sa podujatí v súvislosti s SPP a AKIS ako takým.

V následnom vstupe predstavila Natalia Brzezina (DG AGRI), čo je nové v rámci relevantných AKIS projektov (EU-Farmbook – online platforma; **modernAKIS – blížiac sa AKIS Coordination body General Assembly – 22. a 23.4.2024 v Španielsku – so zameraním na úlohu poradcov a služieb na podporu inovácií v AKISe**; PREMIERE projekt – a jeho zameranie na projekty typu multi-actor). Spomínané boli tiež účasti (počty poddaných projektov) v rámci výziev SOIL mission (Horizont). **Aktualizovaná verzia Pracovného programu pre Klaster 6 v rámci Horizont Európa by mala byť čoskoro publikovaná online.** Čo sa týka programu Horizont Európa a jeho nadväznosti na AKIS, predbežnými prioritami sú:

- Poskytovanie potrebných znalostí a zručností farmárom a poradcom (v správnom čase a v správnom mieste), zahŕňajúc tematické a poradenské siete a zlepšenie pôdohospodárskych vzdelávacích systémov a školení.
- Lepšie využitie znalostí z výskumu a inovácií z úspešných Horizont projektov v praxi – zahŕňajúc implementáciu projektov typu multiactor.

V tomto duchu budú pravdepodobne formulované aj následné výzvy z programu Horizont z klastra 6.

Nasledovala časť, kedy jednotlivé členské štáty prezentovali ich skúsenosti s nastavovaním pôdohospodárskych služieb. Členské štáty, ktoré v tejto súvislosti chceli prezentovať dobrú prax ohľadne nastavenia poradenského systému v ich krajine, následne boli vyzvané na prezentáciu. Prezentovalo sa 8 členských krajín.

Špecifikom Talianska je jeho regionálne rozdelenie poradenstva zohľadňujúc regionálne špecifiká – toto reflektuje aj SP SPP Talianska. Poradenské služby sa uskutočňujú v 18 talianskych regiónoch a vzdelávanie pre poradcov v 12 talianskych regiónoch. Pri čerpaní intervencií je jednou z podmienok pre farmárov a lesníkov mať sídlo v regióne, pre ktorý je intervencia určená. Obľúbenými témami – senzory, AI, kvalita a bezpečnosť potravín, zachytávanie uhlíka, skladovacie systémy, obnoviteľné zdroje energie, prechod na bezplastovú ekonomiku, cirkulárna ekonomika (témy platné pre región Emilia-Romagna), manažment rizika, manažment výživy, krátke dodávateľské reťazce, podpora organického farmárčenia, ochrana biodiverzity (témy pre región Abruzzo).

Ako dobré príklady z praxe za Taliansko bolo uvedené monitorovanie kvality poradenských služieb. Hodnotiaci formulár môžu vyplniť farmári, v zmysle ich spokojnosti s poradenskou službou. Katalóg poradcov okrem výpočtu poradenských služieb obsahuje aj informáciu o forme poradenstva poskytovanom konkrétnym poradcem – napr. organizácia tzv. field visits, individuálne poradenstvo, výmena znalostí s farmárom... Samotný používateľ katalógu si môže vybrať službu, ktorá zodpovedá jeho potrebám. Dostupné sú tiež informácie o trvaní služby a tiež jej cene.

Nasledovala prezentácia z Nemecka (konkr. Dolné Sasko). V rámci Nemecka je prijímateľom prostriedkov z SPP tak súkromný ako aj verejný poradca. Poradenstvo sa sústreďuje najmä na: poradenstvo v oblasti SPP (napr. kondicionality, eko-schémy, agro-environmentálne a klimatické opatrenia), poradenstvo v oblasti biodiverzity, poradenstvo v oblasti udržateľných systémov, poradenstvo v oblasti klimaticky-odolnej živočíšnej a rastlinnej výroby, animal welfare, zdravie zvierat, špeciálne klimatické poradenstvo a príprava/hodnotenie individuálnych klimatických ukazovateľov jednotlivých fariem. Úplne najpopulárnejšou témou (kde bolo čo do počtu hodín tvorí poskytnuté poradenstvo až 33 % všetkých zúčtovaných hodín), bolo poradenstvo v oblasti ako zlepšiť druhovú variabilitu resp. biodiverzitu. Pri poradenstve je preplatených 80 – 100 percent služby (vynímajúc DPH). Veľká preferencia je v oblasti individuálneho poradenstva šitého na mieru. Pre AKIS je v rámci národnej SPP určených 4 % výdavkov z SPP (definované ako výdavky na spoluprácu a výmenu znalostí).

Nasledovala prezentácia Litvy. V rámci podmienok Litvy taktiež existuje národný register poradcov a tiež minimálne podmienky pre poradcu (neustrannosť, univerzitné vzdelanie, odborné vzdelanie, praktické skúsenosti, atď.). V národnom registri sa nachádza 460 poradcov. V rámci Litvy sú tri kategórie poradcov: začínajúci poradcovia, pokročilí poradcovia a výskumní poradcovia (PhD).

vzdelanie, min. 3 roky skúseností so špecifickým „vedeckým“ poradenstvom). Typickou podmienkou poberania fin. zdrojov pre poradcu (bez ohľadu na zaradenie poradcu) je jeho účasť na národných alebo medzinárodných projektoch, v rámci ktorých sa implementujú inovácie alebo dobrá prax priamo na farmách. Do systému prijímateľov podpôr sú tak zahrnutí verejní aj súkromní poradcovia, ktorí spĺňajú podmienky. Podporovanými oblasťami poradenstva v rámci SPP má byť predovšetkým: zvyšovanie konkurencieschopnosti na farmách a spolupráca; bioekonomika; dobrá prax smerom k životnému prostrediu – manažment vody, pôdy, vzduchu v súvislosti s klimatickou zmenou; manažment živín, hospodárne využívanie pôdy v súvislosti s biodiverzitou, dobré podmienky zvierat, bezpečnosť potravín, implementácia digitálnych technológií a inovácií vo vidieckych oblastiach, manažment farmy – zahŕňajúc tak finančný manažment, plánovanie práce, bezpečnosť práce na farmách. Okrem uvedeného sa uplatňuje aj poradenstvo v oblasti lesníctva – napr. pre oblasť chránených území, implementácie digitálnych technológií, ochranu pred požiarimi, pracovnú bezpečnosť. Hodinová sadzba pre poradcu je v Litve 58 EUR (bez dane). Zvláštnosťou Litvy je tiež dofinancovanie poradenských služieb mimo SPP – priamo z národného rozpočtu. Na tento účel je každým rokom vynakladaných z národného rozpočtu dodatočných 837 tis. EUR. V Litve boli vypracované štandardy, ktoré sú určené na hodnotenie práce poradcu a hodnotenie jej kvality (dokument obsahuje kvalitatívne parametre na hodnotenie poradcu).

Následne bol stručne prezentovaný rakúsky poradenský systém. V Rakúsku, podobne ako v ďalších krajinách, sú určené minimálne štandardy na poradcu. Aktuálne využívanými témami v oblasti poradenstva sú nasledovné: poradenstvo v oblasti EÚ financovania, ko-financovania a národných zdrojov, poradenstvo pre mladých farmárov, organické farmárčenie, zlepšenie potravinovej bezpečnosti a kvality potravín, lesníctvo, zlepšenie konkurencieschopnosti, právne, daňové a poisťné otázky. Podporované je tiež poradenstvo v oblasti biodiverzity a ochrany kultúrnej krajiny, ochrana pred klimatickou zmenou (obnoviteľné zdroje energie a energetická efektívnosť), adaptácia na klimatickú zmenu, ochrana životného prostredia.

V rámci maďarského poradenského systému budú v rámci novej SPP podporované hlavne: poradenstvo šité na mieru a témy: udržateľný manažment vody, pôdy a zdrojov; prevencia rizík, environmentálne vhodná ochrana rastlín, poradenstvo v oblasti prenositeľných chorôb zvierat, animal welfare, otázky ohľadne zamestnávania a bezpečnosti pri poľnohospodárskych pracovníkov, digitálne technológie a iné.

Nasledovala prezentácia Francúzska. V rámci Francúzska sú poľnohospodárski poradcovia podporovaní dvoma smermi – prostredníctvom opatrenia 78 SPP, ale aj prostredníctvom poľnohospodárskych komôr (špecifické financovanie [CASDAR](#)). CASDAR je špecifické financovanie rozvoja poľnohospodárstva a vidieka prostredníctvom zaplatených daní z príjmu farmárov, ktoré je manažované ministerstvom pôdohospodárstva.

Nasledovala prezentácia poradenského systému v Estónsku. Systém AKIS sa, podľa prezentácie, javí podobný ako na Slovensku. V Estónsku má AKIS od 1.1.2023 na starosti samostatná inštitúcia METK (Estónske centrum vidieckeho výskumu a znalostí). METK má na starosti koordináciu všetkých činností súvisiacich s AKIS, vrátane prevádzkovania poradenských služieb, poskytovania školení pre poradcov, zabezpečovania výmeny poznatkov súvisiacich s inováciami a digitalizáciou. METK je inštitúciou zriadenou estónskym ministerstvom. Poradenský systém v Estónsku je výrazne zameraný na lesníctvo (až 45 % certifikovaných poradcov je s primárnym zameraním na lesníctvo). Príkladom dobrej praxe je koordinácia poradenského systému v súvislosti s prenosom poznatkov do praxe, nakoľko financovanie poradcov je celkom drahou intervenciou, je potrebné v tomto bode zabezpečiť rovno aj prenos poznatkov od poradcov do praxe, čo AKIS vyžaduje. Poľnohospodárski poradcovia sa zároveň v Estónsku učia pracovať s digitálnymi nástrojmi (elektronické služby, klientský helpdesk). Zároveň bolo poznamenané, že vývoj digitálnych nástrojov je veľmi drahý, ale nutný.

Po prezentáciách jednotlivých členských štátov sa slova ujal Jan van Esch, ktorý zrekapituloval priebeh a závery predchádzajúceho SCAR AKIS v Bruseli (22. November 2023).

Následne Anne Cobben predstavila aktuálny stav v projekte Refrescar. Cieľom projektu je zlepšiť koordináciu národných a európskych programov podpory bioekonomiky. Ide o 4 ročný projekt s rozpočtom 4 mil. EUR (končiaci v 8/2027). Česko, Slovensko ani Rakúsko nie sú v tomto projekte zastúpené. V rámci projektu sa ráta aj s workshopmi ohľadne AKIS, nakoľko však Slovensko nie je partnerom, zapojenie SR do týchto aktivít je otázne.

Inge van Oost a Natalia Brzezina predstavili európske opatrenia na podporu poradenstva, vzdelávania a výmeny znalostí (týkajúce sa predovšetkým článkov: 78 výmena znalostí a informácií, poradenstvo, 77 EIP Operačné skupiny, 126 Siete SPP a podpora inovácií a výmeny znalostí prostredníctvom sietí).

Ako príklady podporovaných opatrení v rámci čl. 78 boli spomenuté napr.: vouchre/poukážky (na poradenstvo, vzdelávanie), rezervoáre znalostí so zameraním na prenos do praxe, back-office (vznik tzv. knowledge hub-ov), národné poradenské siete, rozpočet na zahraničné mobility, tematické eventy, demonštračné farmy, e-learning, podcasty. V rámci čl. 77 ide o financovanie prípravy a implementácie projektov EIP Operačných skupín. V súvislosti s poradcami bol identifikovaný celoeurópsky problém, že mnoho poradcov je neviditeľných, nevie sa o nich, kto sú (ich identifikácia), čo je nutne potrebné zmeniť. Všetci poradcovia by konečnému beneficiantovi mali prinášať aktuálne informácie súvisiace s najnovšími výsledkami výskumu a vývoja a zároveň poskytovať služby podpory inovácií v rámci operačných skupín EIP. Spomenutá bola tiež úloha siete SPP v súvislosti so vzdelávaním poradcov, podujatiami pre poradcov, databázami a publikáciami. Spomínané boli tiež siete poradcov vytvorené v rámci Horizont projektov (napr. EU4Advice, CORENET, AdvisoryNetPEST, STRATUS, OrganicAdviceNetwork, FAIRShare, NB SOIL, Climate farm Advisors). Spomínané boli tiež tematické siete, ktorých úlohou je zber existujúcich znalostí a best practices a ich preklopenie do podoby zrozumiteľnej konečným používateľom (farmárom, lesníkom, poradcom a pod.), napr. Broiler.net, Grazing4Egroecology, Nutri know, Climate fruit, Goforesters, ResAlliance a ďalšie. Spomenuté v tejto časti boli tiež bežiacie AKIS projekty: aktuálne i2connect, modernAKIS, attractiss a PREMIERE. Spomenutá tiež bola platforma EU-Farmbook.

V ďalšej časti boli prezentované siete pre poradcov – CORENET a EU4Advice. CORENET má v prvom rade za úlohu podporovať krátke potravinové reťazce. Konzorcium projektu tvorí 15 partnerov z 11 krajín. Projekt podporuje výmenu znalostí, vytváranie komunit s cieľom zdieľania znalostí a poradenstvo. EU4Advice taktiež podporuje krátke potravinové reťazce. Cieľom je vytvoriť európsky učiaci sa ekosystém cez viac-úrovňovú spoluprácu pre udržateľné a regeneratívne potravinové systémy.

Následovala prezentácia projektov so zameraním na poradenstvo (i2connect, FAIRshare, IPMWorks). Prezentované bolo tiež skúšobné spustenie platformy **EU-FarmBook** s cieľom zbierať a zdieľať znalosti z Horizontových projektov a EIP operačných skupín. Do platformy môžu byť vložené rôzne vstupy: tak textové súbory, videá, prezentácie, podcasty, softvérové aplikácie, datasety, obrázky. V tejto súvislosti sa komunikovala potreba úzkej spolupráce a komunikácie vlastníkov/správčov dát s technickým tímom EU-FarmBook. Vo všeobecnosti sa má zabezpečiť voľný prístup k dátam na EU-FarmBook. Dohody o poskytovaní dát by mali byť prvotne s ukončenými (hociktorý projektový partner môže byť prispievateľom) a prebiehajúcimi Horizont projektami (koordinátori projektu). Online tréning ku vkladaniu dát na platformu by sa mal uskutočniť 23.5.2024.

Ďalšie stretnutie SCAR AKIS WG je priebežne plánovaná na 18. – 19.6.2024. Momentálne sa hľadá hosťujúca krajina.

Záver aktivity:

5. stretnutie SWG SCAR-AKIS poskytlo príležitosť zúčastneným stranám prezentovať, diskutovať a vymieňať si názory na kľúčové témy uvedené v 6. mandáte. Prostredníctvom prezentácií a výmeny poznatkov identifikovali účastníci námety na posun poľnohospodárskych znalostných a inovačných systémov v reakcii na sa meniace výzvy a príležitosti. Očakáva sa, že výsledky stretnutia budú tvoriť základ pre politické rozhodnutia, smerovanie výskumu a inovácií s cieľom podporiť udržateľný a odolný poľnohospodársky rozvoj v rámci Európskej únie a mimo nej. Podujatie je vždy inšpiratívnou platformou na načerpanie nových poznatkov zo zahraničia od ostatných členských štátov v súvislosti so smerovaním podpory inovácií, znalostí a AKIS.

Vypracoval: Ing. Katarína Tóthová, Ing Mária Šášiková, PhD.

dňa: 5.4.2024

Schválil: Mgr. Vladimíra Gudábová

dňa: 8.4.2024

